

Inleiding

Opsporen begint op straat

Opsporing is niet alleen het werk van rechteerteams. Het is een kerntaak van iedere opsporingsambtenaar. Het opsporingsproces begint in de maatschappij: daar waar burgers onveiligheid ervaren of de wet overtreden. Juist jij, als opsporingsambtenaar in het basisteam, hebt daar vaak het beste zicht op. Je staat in nauw contact met bewoners, ondernemers, organisaties en bestuurlijke partners. Opsporen begint vaak bij een melding, een heterdaadsituatie, een gesprek in de wijk, het aanspreken van een verdachte, een opvallend detail of een afwijkend patroon dat jij ziet – en dat voor anderen onzichtbaar blijft.

In dit boek laten we zien dat opsporen op straat begint. En vooral: hoe het loont om te investeren in jouw professionele beroepshouding. Theorie en praktijk wisselen elkaar af. Je leert niet alleen wat belangrijk is, maar ook hoe je dit toepast in je dagelijkse werk. Met de kennis, vaardigheden en houding die je aangereikt krijgt, vergroot je niet alleen de kwaliteit van je werk – het maakt je werk ook leuker en betekenisvoller.

Criminaliteitsbeheersing

Opsporen is geen bijzaak van politiewerk, maar een centrale pijler van criminaliteitsbeheersing. Criminaliteitsbeheersing gaat over het voorkomen én aanpakken van criminaliteit. Opsporen in het basisteam is een essentieel onderdeel van lokaal politiewerk en bepaalt mede hoe de samenleving ervaart dat grenzen worden bewaakt. Hoe jij meldingen oppakt, welke zaken je doorzet en hoe zorgvuldig je daarbij handelt, heeft directe invloed op het vertrouwen van burgers in de politie en de rechtsstaat. Naast strafrechtelijke opsporingsonderzoeken leveren basisteams met hun informatie en inzicht ook een bijdrage aan preventie, het afpakken van crimineel vermogen en het opwerpen van barrières tegen criminaliteit.

Opsporen vraagt vakmanschap

Opsporen is geen exacte wetenschap. Elke situatie waarin je terechtkomt, is anders. Je werkt vaak met onvolledige informatie, tegenstrijdige verklaringen en verschillende belangen, en dat meestal in dynamische of hectische omstandigheden. Dat maakt opsporen altijd maatwerk. Het begint met scherpzinnig waarnemen en een inschatting maken van wat er werkelijk aan de hand is. Wat zie je? Wat hoor je? En wat betekent dat in deze situatie?

Veel fouten ontstaan niet door gebrek aan inzet, maar doordat aannames te snel worden gedaan of onvoldoende worden getoetst. Daarom vraagt opsporen om een open houding, creativiteit en kritisch denkvermogen. Je combineert een verhalende blik met kennis van het juridische kader. Niet alles wat je ziet, is relevant. Maar wat relevant is, moet je herkennen, vastleggen en kunnen uitleggen. Jouw mutaties en processen-verbaal vormen de basis voor verdere besluitvorming. Dat vraagt om heldere taal, logische redeneringen en transparantie: wat weet je, en hoe weet je dat?

Niet elke melding leidt tot een opsporingsonderzoek en niet elke zaak vraagt om een strafrechtelijke afdoening. De capaciteit binnen de strafrechtketen is beperkt en het criminaliteitsbeeld verandert. Online criminaliteit neemt toe, terwijl de druk op de uitvoering groot blijft. Dit betekent dat opsporen ook draait om bewuste keuzes maken. Welke zaken hebben prioriteit? Wat is de impact op slachtoffers, verdachten en de maatschappij? En wat is in deze situatie het passendste antwoord? Soms is dat strafrechtelijk optreden, soms een andere interventie. Goed opsporingswerk vraagt om uitlegbare keuzes die standhouden in het vervolg van de keten.

Dit boek gaat over opsporen in het basisteam zoals jij dat in de praktijk uitvoert. Het is geschreven voor studenten van de basispolitieopleiding en bedoeld als ondersteuning voor professionals in het dagelijkse werk. We gebruiken inzichten uit wetenschappelijk onderzoek, bouwen voort op bestaande kennis en vertalen dit naar het politiewerk van vandaag. We bieden geen vast stramien, maar handvatten om het vak bewust, kritisch en professioneel uit te oefenen. We schrijven je niet voor hoe je moet handelen, maar helpen je wel om weloverwogen keuzes te maken. Zodat je niet alleen handelt, maar ook begrijpt waarom je handelt. Want opsporen begint niet op papier. Opsporen begint buiten – op straat. En daar sta jij.

Opsporen is geen optelsom van losse handelingen, maar een samenhangend proces. Dat vraagt om zorgvuldigheid, samenwerking en het besef dat je werkt binnen een groter geheel. Wat jij doet op straat, heeft gevolgen verderop in de opsporingsketen. Wil je het opsporingswerk goed begrijpen, dan kijk je niet alleen naar je eigen handelen, maar ook naar de plek daarvan in het geheel. In dit boek werken we daarom met dagelijks scenariogericht werken en de opsporingscyclus. Dit zijn werkwijzen die helpen om structuur aan te brengen in complexe situaties en om gezamenlijk tot onderbouwde keuzes te komen. Zo ontstaat een gedeeld begrippenkader dat samenwerking binnen de opsporingsketen versterkt. Tot zover de achtergrond. In de leeswijzer lichten we de opbouw van het boek en de verschillende hoofdstukken verder toe.

Leeswijzer

Opsporen begint op straat bestaat uit twaalf hoofdstukken en volgt de logische lijn van het opsporingswerk: van het eerste contact op straat tot de afhandeling van het procesdossier. In de eerste drie hoofdstukken maak je kennis met het vak opsporen en de basis van professioneel vakmanschap. Hoofdstukken 4, 5 en 6 richten zich op het opsporingsonderzoek en de toepassing van de opsporingscyclus in de praktijk. In hoofdstukken 7, 8 en 9 staat verdieping centraal, met aandacht voor onder meer het politieverhoor, samenwerken en scenariogericht werken. De laatste drie hoofdstukken gaan over verslaglegging, taal en redeneren. Je ziet wat er met jouw proces-verbaal of dossier gebeurt in het strafproces.

In alle hoofdstukken wisselen theorie en praktijk elkaar af. De voorbeelden zijn gebaseerd op open bronnen en praktijkervaringen. Overeenkomsten met bestaande personen of situaties berusten op toeval, tenzij expliciet anders vermeld. Waar in de tekst 'hij' staat, kan ook 'zij' of 'hen' worden gelezen.

In het boek kom je verschillende kaders tegen. Elk kader heeft een eigen icoon, zodat je in één oogopslag ziet wat voor soort informatie je leest. We maken onderscheid tussen:

- Toepassing: 
- Voorbeeld: 
- Verdieping: 
- Citaat: 
- Wetboek: 
- Opdracht: 
- Let op: 

Om je als lezer te ondersteunen formuleren we aan het begin van elk hoofdstuk leerdoelen en sluiten we af met de belangrijkste kernbegrippen. Daarnaast bevat elk hoofdstuk een ‘meer weten’-sectie met suggesties voor verdere verdieping. Achter in het boek is een trefwoordenlijst opgenomen. De eerste keer dat een trefwoord wordt genoemd, is dit cursief weergegeven.

Je kunt het boek in zijn geheel lezen, maar de hoofdstukken zijn ook los van elkaar te gebruiken. Sommige onderdelen zijn sterk praktijkgericht, andere vragen meer tijd om te laten bezinken. Het boek nodigt je uit om kritisch na te denken, te reflecteren en je vakmanschap verder te ontwikkelen.

Dankwoord

Tot slot willen wij iedereen bedanken die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit boek. In het bijzonder danken wij de docenten Maarten Achterberg, Wilhelm Bisschop en Ingrid Muurman van de Politieacademie voor hun enthousiasme en prettige samenwerking. Daarnaast bedanken wij onderzoeker Robin Kranendonk voor haar deskundige bijdrage aan het hoofdstuk over het politieverhoor.

Ook vanuit de praktijk leverden Ruben Smits en zijn collega's van het basisteam Aalsmeer/Uithoorn en Annelies Groenhof waardevolle input met hun ervaring, scherpe blik en constructieve feedback. Voor het crimescript synthetische drugs uit hoofdstuk 9 zijn we Wieger van Dijk dankbaar voor zijn expertise. Tot slot danken wij Nienke Heus-Smit, Bianca Heuser en Aart Geesink voor de vormgeving en Joris Bekkers van Uitgeverij Boom voor het uitgeven van dit boek.